

S.O.S. NAȚIUNILE UNITE

de Gavril Iosif Chiuzbaian

Președintele Uniunii Juriștilor din România.

Așa cum am mai arătat, cu un alt prilej, printre numeroasele "victime colaterale" ale războiului din Irak se numără și Organizația Națiunilor Unite și, mai presus de orice, unele dintre principiile consacrate ale dreptului internațional. În cazul dat, logica păcii a fost înfrântă; mai întâi, de aroganța și de ambițiile unei superputeri, care și-a asumat rolul de judecător suprem și de jandarm al Planetei și și-a luat, de la sine putere, dreptul de a lovi oriunde și oricând, fără să țină seamă de principiile și normele dreptului internațional, valori universale la a căror naștere a avut chiar ea o contribuție importantă.

Mai apoi, datorită incapacității organizației legitime a comunității mondiale de a fi ceea ce trebuie să fie, adică singurul judecător îndreptățit să impună respectarea principiilor Cartei Națiunilor Unite de către toți actorii vieții internaționale. (Și să nu uităm nici contribuția celor 45 de țări aliate dintre care 15 au preferat să rămână în anonim. Unele dintre ele au facilitat alunecarea graduală spre logica războiului și prin semnarea controversatelor acorduri bilaterale cu SUA, prin care i se impunea Curții Penale Internaționale - abia înființată - să accepte realizarea unei "justiții" selective, contrar vocației sale!)

Iată de ce, Organizația Națiunilor Unite se află astăzi într-un mare impas. Însăși supraviețuirea ei a fost periclitată: atât prin atacarea (invadarea) Irakului fără acordul Consiliului de Securitate, cât și prin neluarea în considerare a forumului mondial nici măcar în procesele post-conflict. Este vorba de reconstrucția economică și politică a Irakului, de prezența unor forțe de menținere a păcii, care, potrivit dreptului internațional, ar trebui gestionate de ONU - cu mandatul acesteia - și nu de trupele de ocupație. În acest moment, Statele Unite și aliații săi - numiți și nenumiți - ar fi putut face un decent și rezonabil pas înapoi - așa cum părea să fi încercat chiar Marea Britanie - pentru a da posibilitatea Organizației Națiunilor Unite să-și îndeplinească menirea, fiind singura entitate îndreptățită (în condițiile date) să gestioneze teritoriul respectiv.

La acest ceas, o întrebare gravă, tulburătoare, preocupă comunitatea internațională, opinia publică mondială doritoare de pace și securitate internațională garantate de forța dreptului: Oare nu cumva există riscul ca Organizația Națiunilor Unite să aibe soarta predecesoarei sale, Liga Națiunilor, care a sucombat doar la câțiva ani de la înființare, deoarece nu mai corespundea dorințelor belicoase și hegemonice ale unei mari puteri a timpului - care, de altfel, s-a și retras din organizație în 1933 - iar deciziile sale nu mai erau respectate?

Nelinistit de unele probleme grave ale vremii sale - similare cu realitățile zilei de azi - Nicolae Titulescu se întreba retoric: "Unde am ajunge oare dacă am pune fiecare în locul judecătorului acceptat de comunitatea internațională pe cel preferat de noi, iar în locul dreptului care guvernează comunitatea internațională, dreptul preferat de noi?"

Același ilustru bărbat, care a făcut din România interbelică un veritabil lider regional, a cărui voce era ascultată și respectată, trăgea, la un moment dat, un justificat semnal de alarmă: "Dacă Liga Națiunilor sovăie, dacă nu proclamă cu tărie marile principii care stau la baza Pactului său și a vieții internaționale moderne, ea va înceta să existe și întreaga sa activitate laborioasă din trecut va apărea drept o amăgire în ochii celor care au crezut în ea."

În urma evoluțiilor din ultima vreme, un semnal de alarmă similar se poate trage și astăzi cu privire la soarta Organizației Națiunilor Unite, care, în viziunea unora, ar trebui să devină doar o anexă a Pentagonului sau a Departamentului de Stat al SUA,

în timp ce alții au ajuns deja să-i cînte chiar prohodul.

După precedentul Irak, există riscul major ca Statele Unite, sau oricare alt stat, să acționeze în același mod și cu altă ocazie, ceea ce ar reduce rolul ONU la un simplu spectator. Este deja de notorietate că SUA ignoră solicitările legitime formulate de oficialii ONU - inclusiv de către secretarul general Kofi Annan - cu privire la implicarea organizației mondiale în reconstrucția economică și politică a Irakului. Administrația americană a rezervat Națiunilor Unite doar componenta umanitară a reconstrucției. Fără îndoială, existența unui mandat ONU și prezența în Irak a reprezentanților ONU și a căștilor albastre, ar încurca niște planuri elaborate cu migală cu mult timp înainte și care nu mai constituie un secret pentru nimeni.

Creată în 1945, după încheierea celui de al doilea război mondial, ONU a avut printre principalele sarcini păstrarea ordinii și securității internaționale și menținerea războiului în afara legii, cu unele excepții limitativ prevăzute în Carta Națiunilor Unite. Ieșite din izolaționismul lor tradițional, după război Statele Unite ale Americii s-au implicat activ în crearea și organizarea acestui sistem de menținere a păcii și securității mondiale, avînd ca principali parteneri Marea Britanie, Franța, Uniunea Sovietică - în calitate de reprezentantă a blocului comunist -, al cărui loc a fost luat ulterior de Federația Rusă și China. Cele cinci țări sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate și au drept de veto în acest important organism al ONU. În conformitate cu acest drept, oricare dintre ele se poate opune adoptării unei decizii cu care nu este de acord.

De la crearea sa, ONU a jucat, neîndoielnic, un rol extrem de important în prevenirea și soluționarea crizelor din diferite zone ale lumii, în menținerea păcii și securității internaționale. Au existat, desigur, și eșecuri, așa cum s-a întîmplat în anii '90, cu ocazia conflictelor din fostul spațiu iugoslav (Bosnia).

În ultimul deceniu, Organizația Națiunilor Unite a fost pusă în situația să facă față unor grave crize de pe scena internațională cînd s-a pus problema utilizării forței armate în vederea impunerii și menținerii păcii. Astfel, în 1993, Consiliul de Securitate a dat undă verde intervenției din Somalia pe motive umanitare, considerîndu-se că acolo "nu mai exista nici o autoritate statală, iar civilii erau în grea suferință." Au urmat apoi intervenții similare în Rwanda și în Timorul Oriental.

Un precedent care a deschis calea unor intervenții militare prin eludarea principiilor Cartei ONU s-a creat atunci cînd aviația NATO a atacat Iugoslavia, în lipsa unei rezoluții a Consiliului de Securitate. La câteva zile, însă, s-a reușit adoptarea unei rezoluții care să autorizeze intervenția.

În 2002 SUA au intervenit militar în Afganistan, acuzînd regimul taliban că sprijină rețeaua teroristă Al-Qaeda. Datorită stării de spirit create după atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, comunitatea internațională a fost de acord cu această intervenție.

În cazul Irakului lucrurile s-au schimbat fundamental. De altfel, chiar din momentul în care au început discuțiile privind criza din Golf, comunitatea internațională a realizat că SUA nu vor ține seamă de opinia majoritară din Consiliul de Securitate, care se opunea intervenției militare. Ceea ce s-a întîmplat, se știe. Americanii au trecut la acțiune fără să mai țină seama de Consiliul de Securitate și nici de voința manifestă a opiniei publice internaționale.

În aceste condiții, umilită, Organizația Națiunilor Unite a părut un organism desuet și inefficient.

De altfel, administrația Bush consideră că vremea de glorie a forumului internațional a apus, acesta trebuind de acum să treacă printr-un lung proces de reformă și să se plece în fața "noii ordini mondiale". Doctrina Bush este susținută teoretic de diverși ideologi - aflați în culisele puterii - cum este, spre exemplu, Zbigniew Brzezinski, fost consilier pentru probleme de securitate națională în administrația Carter, în prezent membru în conducerea Centrului pentru Studii Internaționale și Strategice din SUA. Opiniile cunoscutului analist politic exprimate recent chiar la București sunt edificatoare.

Desigur, o doctrină belicoasă - cum este cea a actualei administrații americane - nu poate îmbrățișa cu simpatie o organizație mondială - care are ca principal scop menținerea păcii și securității internaționale. Pentru că, nu-i așa?, în lumina principiilor Cartei sale, Organizația Națiunilor Unite este cea mai importantă organizație mondială menită să asigure pacea și securitatea, menită să acționeze pentru a preveni agresiunea, pentru a înlătura pericolele de război pe calea realizării unei cooperări strînse și permanente între toate statele lumii, pentru progresul economic, social și cultural al tuturor statelor lumii.

În realizarea scopurilor sale, organizația își întemeiază întreaga sa activitate pe cîteva principii fundamentale ale dreptului internațional contemporan înscrise chiar în Carta Națiunilor Unite, în care trebuie să vedem o veritabilă Constituție a întregii comunități mondiale, obligatorie pentru toți actorii de pe scena internațională.

Printre regulile de bază după care trebuie să se ghideze în acțiunile lor toate statele lumii, vom descoperi și următoarele: principiul egalității suverane a statelor membre; principiul îndeplinirii cu bună credință a obligațiilor asumate prin Cartă; principiul reglementării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale în așa fel încît să nu fie primejduite pacea și securitatea internațională, precum și justiția; principiul abținerii de la amenințarea cu forța sau de la folosirea forței împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat (principiul neagresiunii).

Trebuie să observăm că potrivit Cartei există doar două situații de excepție cînd poate fi folosită forța armată:

- atunci cînd măsurile de constrîngere, în caz de amenințare sau violare a păcii, decise de Consiliul de Securitate, sunt aduse la îndeplinire de forțele armate ale statelor membre;

- folosirea forței armate pentru autoapărarea individuală sau colectivă a statelor împotriva unui atac, pînă cînd Consiliul de Securitate va lua măsurile necesare, pentru reinstaurarea și menținerea păcii în zonă.

În consecință, neîntîrnind condițiile de excepție menționate mai sus, recentul război din Irak nu a avut nici o acoperire legală.

Va trebui să mai observăm - ceea ce am subliniat și în numărul trecut al revistei - că inclusiv "dreptul la intervenție democratică", teoretizat în fel și chip și invocat de asemenea în acest caz, rămîne, juridic vorbind, în afara normativității internaționale.

Tristul experiment care s-a numit Irak - derulat fără acordul Consiliului de Securitate - a confirmat, cum nu se poate mai sugestiv, concepția lui Nicolae Titulescu potrivit căruia ordinea va fi asigurată și pacea va fi garantată "numai în ziua în care dreptul va străluci ca un răsărit de soare în sufletele tuturor oamenilor".